

Zadnji čas se je v Ljubljani osnovalo še posebno društvo imenovano »Samopomoč krščanske socijalne organizacije.« Ujde bodo plačevali majhne svote ali v to svrhu, da dobijo vajo na stare toliko znesek, da so oskrbljeni ali pa v to svrhu, da zapuščajo otrokom gotove dotaje; sčasoma misli društvo zavarovanje razširati tudi na slučaj bolezni, pogreba in na pdpiranje udov in sirot.

Vsa navedena društva in tudi druga, ki jih nismo imenovali, združena so zopet v veliko društvo, takozvano »Gospodarsko zvezo,« h kateri sme pristopiti vsako gospodarsko društvo na Slovenskem, torej tudi izven Kranjskega in katera društva in zadruge, ki so v njo stopile, vodi in nadzoruje. »Gospodarska zveza« je razdeljena v odseke: trgovinski itd., pri katerih razna društva izredno, kar jim treba znati, ki pa tudi pomagajo, kadar se kje misli društvo osnovati. Sedež ima zveza v Ljubljani, načelnik ji je dr. Ivan Sušteršič.

Tudi na Primorskem je gospodarstveno gibanje v najboljšem tiru; imenujejo le »Trgovsko-obrtno registrirano zadruzo v Gorici,« kateri je prva in glavna naloga, podpirati trgovski in obrtni stan v Gorici. Deluje od 1. decembra 1897. in je 1. okt. t. l. štela 904 člene in 1659 deležev v znesku 348.850, torej četrta milijona gold. Slovenske prodajalnice in obrti, ki so se na novo odprli tekom zadnjega leta, so dokaz, da je zadruza svojo nalogo vršila uspešno.

Kaj pa se stori, izvzemši posojilnice, v gospodarstvu narodnega gospodarstva pri nas na Slovenskem? Letošnji jesen se je osnovalo »Kletarsko društvo v Ormoži,« že delj časa imamo gospodarsko zadruzo v Žalcu in mlekarico v St. Juriju ob Taboru; to pa je tudi vse, kar imamo pokazati. Kakor da bi gospodarske organizacije pri nas ne bilo treba! Zganimo se vendar ter posnemajmo marljive brate na Kranjskem. Saj zadruzo osnovati ni Bog si vedi kaj. Da se organizuje, treba je v občini le jednega moža, ki ima v glavi zdrave pameti, v srcu pa prave ljubezni do ljudstva, tiste ljubezni, ki se dela in truda ne boji. Ta mož se nekega dne pelja na Kranjsko, da si tam tako zadruzo, recimo dobrepoljsko, ogleda (Dobrepolje sedma železnična postaja od Ljubljane proti Kočevju), pride domu, razjasni ustroj zadruge svojim sočlanom, utrija za njo mnenje, stopi v dogovor z »Gospodarsko zvezo,« poprosi pri oblasti, da ta pravila potrdi, in zadruza se lahko začne sestavljati. V prvi vrsti je naših izobraženih mož dolžnost, da ljudstvu, ki si ne ve pomagati, priskočijo v pomoč. Brez gospodarskih združ se ne bomo rešili.

»Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
A delo in trud ti ne bode blagoslovi!«

Bodite Slovencem pravični!

(Govor dr. poslanca Jož. Žičkarja, dne 10. nov. 1898.)

»Visoka zbornica! Imel sem čast, predložiti visoki hiši prošnjo katoliškega političnega društva za kozjanski okraj na Štajarskem, naj se vpele; jezikovna enakopravnost Slovencev pri političnih, sodnijskih postnih in finančnih okrasnjah, kakor sploh v vsem javnem življenju po pokrajinah, koder prebivajo Slovenci, osobito pa v imenovanem okraju. Ta zahteva Slovencev je sama ob sebi razumevna, kajti jezikovna enakopravnost bi se v pravni državi, kakoršna bi imela biti Avstrija, ne smela kratiti nobenemu narodu. Toda visoka zbornica, kaj se nam dogaja? Slovenskemu narodu se kratijo še vedno po prav mnogih krajih popolnoma njegove naravne pravice. Tu se nahajajo v sredi slovenskega ljudstva krajina sodišča, notarijati, davkarski uradi itd., od katerih ni mogoče na nobeden način dobiti slovenskega pisma, dasiravno nam to pravico zagotavlja § 19 temeljnega državnega zakona. Zda, ob koncu 19. stoletja, morajo Slovenci za te svoje pravice še vedno prositi, in sicer skoraj v vseh slučajih brez uspešno.

Danes leži, kakor sem že omenil, zopet taka prošnja pred nami. Dovoljujem si prositi, visoka zbornica naj dovoli, da se taista zavoljo svoje važnosti doslovno ponatisne v stenografičnem zapisniku današnje seje. Želim pa tudi, da dotični odsek, kateremu se bo izročila ta prošnja prav kmalu stopi pred to visoko hišo s sporočilom, ki bo nas razveselilo.

Predsednik dr. Fuchs vpraša zbornico, ali dovoli, da se prošnja dobesedno ponatisne v stenografičnem zapisniku; temu je zbornica pritrdila.

Prošnja se glasi (v stenografičnem zapisniku je ponatis ena v slovenskem jeziku): Visoki državni zbor! Shod »katoliško-političnega društva za kozjanski okraj,« vršee se v Podčetrtru dne 4. septembra 1898, broječ okoli 700 mož, je enoglasno izrekel prepričanje, da je nujna potreba uvesti pri vseh uradih na slovenski zemlji, zlasti še na Spodnjem Štajarskem, enakopravnost slovenskega jezika ter nastavljeni v vseh dotičnih uradih slovenske množice uradnikov. To resolucijo si usoja predložiti v najblagohotnejše uvaževanje, zlasti pri o. kr. davkarji, sodnji, notarijatu v Kozjem ter pri vseh poštah koz-

janskega okraja udano podpisani odbor »Katoliško političnega društva za kozjanski okraj.« V Kozjem, dne 5. septembra 1898. (Sledijo podpisi.)

Državni zbor.

Na Dunaju, 16. novembra.

Zatožba proti grofu Badenju.

V sredo 16. novembra se je nadaljevala razprava o zatožbi proti Badenju. Govoril je socijalni demokrat Berner in žid Menger. Ob pol 3. uri hoče predsednik dr. Ferjančič, kakor se je ta navada že vdomečila, obravnavo pretrgati ter nasvetuje, naj se razpravlja o nujnih predlogih. Levičarji so zapazili, da so klopri na desni strani zbornice prazne, ter se začeli z vso močjo ustavljati predsednikovemu predlogu. V takih slučajih mora predsednik povprašati zbornico, ali dovoli, da se ravna po nasvetu predsednikovem. Predsednik reče, naj isti poslanci vstanejo, ki so za to, da obravnava o zatožbi preneha in se začne razpravljati o nujnih predlogih. Zajedno razpošlje zapisnikarje, naj preštejejo poslance, ki stopijo, in one, ki so obsedeli. Med šestjem pa predsednik v enomer kliče z električnim zvončkom poslance v hišo. In res, poslanci nemške katoliške stranke, ki so imeli med obravnavo svojo klubovo sejo ter v zbornici niso bili navzoči ob začetku štetja, prihajajo v zbornico v polnem številu ter stopijo, kakor drugi desničarji. Predsednik naznani, da je bilo za njegov predlog 154 poslancev, proti njemu 152. Tu pa je nastal po zbornici nepisani vrišč in trušč na strani levičarjev. Oglašujejo se k besedi mnogi levičarski poslanci rekoč, da je krivično, da so se šli tudi oni poslanci, osobito katoliške ljudske stranke, ki so prihajali v zbornico še le med štetjem. Toda pomagalo ni nič. Predsednik izjavlja še enkrat, da je pravilno ravnal in da se je po večini glasov vsprejel njegov predlog. Razvidi pa se iz tega, kako silno potrebno je, da so v zbornici navzoči vsi poslanci. V jutrajšnji seji dne 17. nov. še le se bo torej glasovalo o tem, se-li dené na zatožno klop biva minister Badeni ali ne, radi tega, ker je lani policaje poklical v zbornico.

Dunaj, 17. novembra.

Odgovor na Žičkarjevo interpelacijo.

Začetkom današnje seje je odgovarjal ministerski predsednik na interpelacijo poslanca Žičkarja, Berkša, Gregoreca in Robiča zaradi samonemskih razglasov v Celju in Mariboru:

5. Zbor najvišjih svetovalcev.
Kmalu po Tidikovem pogrebu se zbere v veliki dvorani cesarske palače zbor najvišjih svetovalcev, ki so imeli oblast, od ranjkega cesarja določenega naslednika potrditi ali pa mu potrjenje odreči. Katerega je potrdil ta zbor, on je bil potem anamski cesar. Ko se vti posedejo, se prepriča prvi minister, ki je bil predsednik, če so vsi navzoči. Na to vpraša najstarejšega svetovalca, če je zbor pravilno zbran, bodo njegovi sklepi popolnoma veljavni. Starček se počasi vzdigne in pravi:

»Svetovalci so polnoštevilno in pravilno zbrani, in kar sklene zbor, ima postavno veljavo. Le tisti bode cesar v Anamu, komur bomo danes priznali krono.« In vsi navdušeno pritrdijo.

Na to nadaljuje predsednik: »Prvo vprašanje, ki je morate rešiti, je to le: Rajni Tidik si je določil za naslednika princa Dikdika, svojega stričnika. Ali pritrdite tudi vi temu, da Dikdik zasede prestol? Le iz najtežnejših vzrokov smemo drugače ravnati po anamskih postavah. In zdaj se prepričajte, če imate kakke vzroke proti Dikdiku. Eden vzrok vam moram jaz povedati. Francoski poslanec nam preti z vojsko, ako povzdignemo Dikdika na prestol, ker je Dikdik javno pokazal sovraštvo do Francozov in se pri

Tidikovem pogrebu silno divje obnašal proti kristijanom in in fracoskemu poslancu.

Svetovalci se pri tem iznenadeni zganejo. »Na drugi strani pa,« pravi predsednik, »se kitajska vlada l rani francoskega prijatelja na anamskem presolu in tudi preti z vojsko. In najbrž bi v tem slučaju črnopravniki v zvezi z našimi mandarini napravili upor in domačo vojsko zoper vsakega vladarja, ki bi bil prijatelj Francozov. Kakega mnenja ste torej vi? Filin, Vi kot starosta nas morate podučiti.

Filin vstane in reče: »Pač mnogo let že služim svoji domovini. Poslušajte torej moje besede, če vam tudi ne dopadejo. Jaz rečem: Dikdik naj ne bode cesar v Anamu. On niti sam sebe ne zna vladati; kako bi naj druge vladal? Izvolite Hijehphoja za cesarja, ker že njegovo ime pomeni »sloga in mir.«

Grozen hrup nastane po teh besedah med zborovalci in slisijo se klici: »Podkupljen je! Filin je na skrivnem kristijan! Izdajalec je!« Le s težavo napravi predsednik zopet mir in starček nadaljuje:

»Jaz nikakor nisem podkupljen izdajalec. Pač pa sedijo med mojimi nasprotniki ljudje, ki so vzeli kitajske denarje in so v zvezi s črnopravniki, ki ropajo po naši domovini. Jaz dobro vem, da biva v našem mestu

sedaj tudi Sifo, poglavar teh kitajskih roparjev. Tudi kristijan nisem, dasiravno moram reči, da kristijanov nimam za izdajalce. Jaz sem preiskal njihovo vero in njih vera je sveta. Posebno pa se mi je prikupilo življenje in smrt kristijanov. Seveda se navadno reče: krščanska vera je tuja, zato jo moramo iztebiti. Jaz pa pravim: tudi Konfucijeva vera je tuja, ker je prišla iz Kitajskega, in vendar jo smemo spoznavati vsi naši učenjaki. In vera v Budo, katere se drži večina ljudstva, je tudi prišla iz tujine, iz Indije. Ako hočete torej dosledno ravnati in vsako tujo vero zatreči, tedaj morate razven krščanstva zatreči tudi Konfucijevo in budistično vero ter zopet upeljati staro anamsko vero v duhove. Potem bomo videli, ali bodo pristali Bude in Konfucija tako srčno trpeli smrt, kakor med kristijani majhni otroci! Preganjanje kristijanov je zakrivilo vse nesreče v Anamu. Pripustimo tudi krščanstvo kakor druge vere in imeli bomo mir v državi. Kitajci se nas ne bodo upali napasti, ako imamo Francoze za seboj. Francozi so že pred sto leti rešili cesarja Gjalunga iz rok upornikov in nas bodo tudi oteli iz rok črnopravnikov, teh nesramnih roparjev, ki so nam jih poslali Kitajci v deželo. Držimo torej pogodbe, ki smo jih sklenili s Francozi ter bodimo pravični tudi kristijanom in Anam

»V seji od dne 29. septembra t. l. so me vprašali gg. poslanci Žičkar, Berks, Gregorec, Robič in tovariši, ali mi je znano, da so se cesarski razglasili od dne 16. septembra t. l. v mestu Celju in Mariboru priobčili samo v nemškem jeziku, in kaj mislim storiti, da se kaj takega več ne dogodi. Na podlagi zaukazanih preiskovanj si usojam visoki zbornici to-le odgovoriti. Cesarski razglas od dne 16. septembra se je dal po graški namestnji takoj natisniti na lepake ter se odposlal vsem političnim uradom prve instance, da se povsod objavi. Okrajna glavarstva spodnještajarska so dobila dvojezične lepake, uradi lastnoupornih mest Maribora, Celja in Ptuja pa po sedanjem običaju samonemške in dvojezične lepake v primernem številu.

Lepaki z nemškim besedilom so bili prej tiskani in so se takoj odposlali podrejenim uradom, da se objava ne zavleče, nemško-slovenski lepaki pa so se vsled prestavljanja zamudili za dva dneva (Oho! Nemški lepaki so se razglasili v Mariboru že 21. sept., slovensko-nemški pa še le 6. oktobra. Ali sta od 21. sept. do 6. oktobra samo dva dneva??) ter še se le sedaj razdelili.

Tako se je dogodilo, da so se slovensko-nemški lepaki v Mariboru in Celju pozneje (zakaj pa v Ptuj pravčasno?) razglasili. Kakor je namestnik potrdil, se je pri objavljanju razglasov povsem ravnalo po dosednji navadi.

Opomnim, da je mariborsko in celjsko glavarstvo tudi na svojih poslopih dalo pribiti nemško-slovenske lepake. (Zares, jako pomirljivi za nas Slovence!)

Višoka zbornica razvidi iz mojih besed, da se nikakor ni nameravalo, žaliti Slovence, in da je namestnik vsled pritožb takoj ukrenil vse potrebno. Zato nimam povoda, da bi v tej zadevi še nadalje kaj odredil.

Levica premagana.

Nadaljevala se je potem obravnava zaradi obtožbe proti Badeniju. V imenu desnice je govoril dr. Pacak ter opetovano imenoval grofa Badenija poštenjaka, čemur so pa levičarji in sociji hrupno ugovarjali. Dr. Pacak je živo opisoval vse nasilstvo, s katerim je manjšina državnega zbora strahovala večino. Očital je nasprotnikom vse surovosti, katere so uprizarjali, ko so treskali po klopih s poleni, ko so metali raz predsedniški stol zbornične predsednike, ko je skušal nemški profesor dr. Piferš z nožem razparati trebuh svojim nasprotnikom itd. Levičarji so večinoma tiho požirali vsa svoja sramotna dejanja, katera je pred njimi raz-

se bode začel krasno razcvitati, drugače pa bode sramotno razpadel.

Ta govor sivolasega Filina je naredil velik utis na zborovalce. Nek zvit paganski duhovnik predlaga na to srednjo pot. Za nekaj časa se naj posadi na prestol mirni Hijephova, prijatelj Francozov. Ob pripravnem času pa, ko namreč zopet odrinejo francoske ladije, ga bodo že bogovi — tukaj je namignil z očmi nasprotnikom Hijephove — k sebi vzeli in potem še vendar lahko pride junški Dikdik do cesarske krone, da popolnoma iztrebi kristijane. Med tem pa se naj vojni minister dobro oboroži in dobi od Francozov kolikor mogoče pušk, topov in pa streljiva.

Ta predlog se skoraj enoglasno sprejme. (Dalje prihodnjič.)

Smešnice.

Krojač: »Saj ste mi vendar obljubili, da me plačate zadnjega! Danes je zadnji, in vi nočete ničesar vedeti!«

Dijak: »Vi me niste razumeli! Jaz sem vam rekel: Zadnjega vas plačam; sami vidite, koliko upnikov se čaka!«

krival vrli govornik. Le socijalni demokrati in dunajski purman dr. Mayreder so ugovarjali. Kakor znano, si je v onem času nemškega nasilstva večina pomagala s predlogom grofa Falkenhayna, da ima predsednik pravico, poslance, ki delajo hrup v zbornici, s pomočjo zbornične straže iztirati iz zbornice. Tako se dela tudi v drugih deželah, na pr. na Angleškem, Francoskem itd. in celo gotovo se bo moral tudi v Avstriji vpeljati tak red.

Silno srdito je odgovarjal dr. Pacaku nemški narodnjak Heeger. Govoril je tudi dr. Katrein, ki je bil pred onimi šumnimi dnevi lanskega leta predsednik zbornice, ki se je pa ropota prestrašil ter zbežal domu na Tirolsko, ravno ko je začelo najhujše vreti po zbornici. Rekel je Katrein, da je levica s pomočjo katoliške stranke letošnjo spomlad dosegla velik uspeh, ko se je sprejel predlog na zatožbo. (Naši bralci pa dobro vedo, da bi levičarji takrat ne bili dobili večine, čeravno so zbežali iz zbornice nemški katoliški poslanci, ako bi bili slovanski poslanci prišli polnoštevilno v zbornico.) Katrein pravi, da naj bodo levičarji zadovoljni s tem svojim takratnim vspehom, sedaj pa hočejo katoliški poslanci glasovati zoper zatožbo, ker se s temi zatožbami vedno le čas trati in druga silno nujna opravila v zbornici zaostajajo.

Na to se obravnava konča. K besedi sta prišla sedaj še le, kakor je to običajno, dva glavna govornika. V imenu levičarjev je strastno govoril pobratim Schönererjev, Prade, dočim je Zallinger v imenu nemške katoliške stranke izjavil, da bo ona glasovala zoper zatožbo, ker želi, da bi se v zbornici začelo vendar enkrat resno delo. Pred glasovanjem je nastala še huda rabuka med Volkom in soc. dem. Daszynskijem. Ker je Daszynski že zadnjič trdil, da pobira Wolf po svojih shodih za sebe denarne darove, se je danes Wolf tej trditvi upiral, rekoč, da so ti darovi odločeni za njegov časnik »Ostdeutsche Rundschau.« To Wolfovo trditev pa je Daszynski hitro ovrgel rekoč: Da se nahajajo po nemških krajih nabiralnice z napisom: »Za Wolfa.« V dokaz vzdigne visoko v zrak jedno takih rudečih nabiralnic, kar je napravilo velikanski smeh po vsej zbornici. Potem prebere nek oklic Wolfovih tovarišev, v katerem se naravnost trdi, da Wolf kot državni poslanec težko shaja in se morajo za njega zbirati darovi.

Po teh popravkih se začne glasovanje po imenih. 193 glasov se je oddalo proti zatožbi, 174 za njo. Desnica je torej zmagala z 19 glasovi večine. Za obtožbo so glasovali razven nemških narodnjakov in naprednjakov, tudi socijalni demokrati in krščanski socijalisti, Italijani, ustavoverni veleposestniki in nekatere manjše nasprotne skupine. Tirolca dr. Kapferer in dr. Schöpfer sta glasovala proti svojim rojakom, toraj za zatožbo. Izmed kršč. narodne slovanske zveze je manjkalo šest poslancev, nekateri izmed njih so bolani.

Dunaj, 22. novembra.

Zbornica je danes dobro obiskovana, posebno na desnici. Dolgo časa traja prebiranje došlih peticij in interpelacij. Ministra za pravosodje in za železnice odgovarjata na nekatere stavljene interpelacije. Zbornica dovoli, da se takoj začne razprava o predlogu proračunskega odseka, v katerem se določa, da se veljava postave, vsled katere so vseh kolekov in drugih stroškov proste one dobrodelne ustanove, ki se napravijo v spomin 50letnice presvitlega cesarja, podaljša od 1. januarja 1899 do 1. julija 1899. Za to dobroto so prosile nekatere občine na Moravskem po državnem poslancu dr. Stojanu, ki nameravajo ustanoviti nove župnije. Postava se je brez obravnave vsprejela soglasno tudi v tretjem branju. Če se namerava morebiti tudi kje na Slovenskem kaj enacega, naj se porabi lepa priložnost. Nato je predlagal načelnik gospodarskega odseka, gosp. Povše, naj se zavoljo nujne sile začne takoj

obrnava o pogodbi med Avstrijo in Japonsko. Stara pogodba med tema državama poteče 1. decembra 1898; če se pred tem oblikom pogodba ne ponovi, bodo veliko škodo trpeli vsi, ki prodajajo svoje izdelke na Japonsko. Toda ugovarjal je socijalni demokrat Daszynski. Po opravljenem redu se je moral udati zbornični predsednik, pa obljubil je, da pride pogodba na dnevni red jedne prihodnjih sej. Pa tudi temu so ugovarjali levičarji. Začela se je torej zatožba sedanjega ministerstva, ker je vpeljalo na Galiskem obsedni stan. Strastno napada vladno, Poljake, klerikalce in jezuite socijalni demokrat Daszynski.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Jutri 25. novembra bo v državni zbornici jubilejna seja. Zbornica bo naročila predsedništvu, da izroči vladarju najudanejša voščila povodom petdesetletnice njegovega vladanja. Ko so se načelniki zborničnih klubov o tej seji posvetovali, dogodilo se je nekaj, kar jasno osvetljuje naše razmere. Tudi Wolf je prišel k seji kot zastopnik Schönererjancev, a ko je slišal, da se govori o cesarju, je pobrisal pete. Socijalni demokratje pa niti niso hoteli poslati svojega načelnika k tej seji.

Nizje Avstrijsko. Zadnji čas se zopet veliko piše, da bi naj krščanski socijalisti in nemški konzervativci skupno nastopali v vseh važnejših političnih zadevah. To bi bilo seveda velikega pomena za katoliško idejo v Avstriji. Da bi se krščanskim socijalistom ne stavilo toliko ovir ravne od nemško-konzervativnih katolikov, da bi se vsled privatnih razmer in osebnih nedostatkov krščansko-socijalnim voditeljem ne izkazovalo veliko nezaupanja, krščansko mišljenje po nemških mestih bi bilo danes bolj razširjeno, nego je v resnici. Sedaj pa so mesta še vedno trdnjave protikrščanskega mišljenja ter širijo svojo strup tudi na deželo.

Česko. Wolfovi pristaši so pretekle dni sklicali v Toplice zaupni shod, na katerem so se baje posvetovali o skupnem prestopu českih Nemcev k protestantizmu. Pozneje se bo sklical jednaki shod tudi v kakšnem večjem mestu na Štajerskem. Wolfovci namreč vedo, da se Prusija ne mara prav za avstrijske podanike, ker niso ž njimi jednake, protestantovske vere. Čudno je, da vlada mirno pripušča vse agitacije za protestantizem, čeprav ve, da se ne delajo iz verskega prepričanja, ampak samo iz veleizdajskih namenov. Toda Nemci pri nas vse smejo!

Trst. Slovenski izgrezniki povodom smrti cesaričine v Devinu so bili ostro kaznovani. Posebno hudo kazen je dobil devinski župan Ples, namreč osem mesecev ječe. Vse slovensko časopisje ga obžaluje. Devinci so mu priredili krasen vsprejem, ko je prišel od obravnave domov.

Ogrsko. Obstrukcija v ogrski državni zbornici zna vrlo dobro posnemati avstrijsko obstrukcijo. V pondeljek je domobranski minister Fejervary pri zagovarjanju cesarju zvestega in zaradi tega Ogrom neljubega generala Hentzija rekel opoziciji, da ona nima pravice, soditi o časti, ker tepta z nogami čast drugih. Vsled teh besed je nastal med opozicijo besen krik. »Prekličite, prosite za odpusčenje!« je klicala opozicija ministru. A minister ni hotel preklicati. Opozicija mu vsled tega ni pustila dalje govoriti. Kadar koli je začel govoriti, začela je tudi opozicija kričati, upiti, žvižgati, udarjati po klopih in topotati z nogami. Večkrat se je morala seja prekiniti, dokler se ni ob polnoči zaključila. V terek še le je Fejervary preklical svoje besede in opozicija mu ni branila govoriti.